

פסחים קטו. (8) עד קטז. (המשנה הראשונה)

ביאורי מושגים

נטילת ידיים - חכמים תיקנו ליטול ידיים לפני אכילת לחם ולפני אכילת פירות וירקות המטובלים במשקה. כיום לא נהגו הציבור ליטול ידיים במקרה השני. שמעתי ממור"ר הרב ליכטנשטיין בשם הרב אהרן סולובייצ'יק שניתן לתרץ את מנהג הציבור בכך שהחוב ליטול ידיים הוא רק שכמטבל את הירק בתבלין ולא כאשר הירק סתם רטוב.
לפי הסברו של הר"א סולובייצ'יק עם אדם אוכל מלפפון ומטבילו ברוטב, עליו או ליטול ידיים או לאוכלו בעזרת מזלג או מפית (בניגוד ללחם, כשאוכלים ירק לא בידיים אין צורך ליטול ידיים)
השאלה - ר' חיים מברסק (סבו של ר"א סולובייצ'יק) הסביר שבליל הסדר יש חוב של סיפור שהוא מעבר לחוב התמידי של זיכרון יציאת מצרים. לכן יש לגרום לילדים לשאול כדי ליצור דו-שיח חי. (להרחבה עיין בביאור מושגים שבדף הבא)

כיצד אכלו את המצה, המרור, ובשר הפסח

הלל: דווקא ביחד (כיוון שנאמר 'על מצות ומרורים')
חכמים: דווקא לחוד (כיוון שמצות מבטלות זו את זו)
הלכה למעשה: לא נפסקה,
(לכן יש להחמיר כשתי השיטות. לאכול קודם מצה לחוד אחרי זה מרור לחוד, ואחרי זה לאוכלם יחד)

אכל שתי מצוות יחד

כשהן באותה דרגת חיוב (שתיהן מהתורה או ששתיהן מדרבנן):

הלל (וחכמים לפי רב אשי):
יצא, (מצוות אינן מבטלות זו את זו)

חכמים (לפי ר' יוחנן):
לא יצא, (מצוות מבטלות זו את זו)

כשהן בדרגת חיוב שונה (אחת מהתורה ואחת מדרבנן):

לא יצא (טעם המצה מדרבנן ביטל את המצה מהתורה)

לכן גם הלל מודה שבדורנו לא ניתן לאכול את המצה (שחיובה מהתורה) עם המרור (שחיובו כיום הוא רק מדרבנן)

לכן צריך:

- להוסיף לחרוסת דברים חמוצים (משום שיטת לוי שהיא זכר לתפוח)
- לדאוג שהחרוסת תהיה סמיכה (משום שיטת ר"י שהיא זכר לטיט)

חרוסת

הטעם:

ת"ק: להפיג את מרירות המרור,

ראב"צ: חיוב עצמאי (לוי: זכר לתפוח שבנות ישראל ילדו תחתיו, ר' יוחנן: זכר לטיט)

כיצד מטבילים בחרוסת:

1. אין להשהות את החסה במרור (כדי שטעמה לא יפוג)

2. האמוראים נחלקו האם חייבים להטביל את כל המרור בחרוסת או רק את חלקו

הוכחת רב פפא שצריך לטבול הכל:
אם צריך לטבול רק חלק לא היו חייבים ליטול ידיים.

דחיית הגמרא:
ייתכן שתיקנו ליטול ידיים גם כשלא כל הירק טבול (מחשש שישקיע הכל כולו).

הלכות שונות בעניין ליל הסדר

השולחן:

בפני מי שמים שולחן: רשב"א: בפני כולם,
רב הונא: בפני עורך הסדר
מפני מי מסלקים את השולחן: מפני עורך הסדר.

אכילה משונה:

בלע בלי ללעוס: מצה - יצא, מרור - לא יצא (כיוון שעליו לחוש במרירות).
בלע מצה ומרור יחד: ידי מצה יצא, ידי מרור לא יצא (עליו לחוש במרירות).
בלע מצה עטופה בעשב: לא יצא.

טעם סילוק השולחן: כדי להתמיה את הילדים, ולהביאם לשאול (עיין בביאור מושגים)

כיצד אנו נוהגים:

כדי לצאת ידי חובת לחם משנה אנו לוקחים 3 מצות ושוברים את האמצעית (את החלק הגדול אנו לוקחים לאפיקומן ומשאירים אצלנו רק את החלק הקטן)
כך יש לנו גם לחם משנה וגם שבר מצה.
אחר כך אנו מברכים גם על שתי השלמות וגם על החצי ואוכלים כזית מזה וכזית מזה.

מה לומדים מ'לחם עוני'

1. לחם שעונים עליו - יש לאכול את המצה בזמן הגדת סיפור יציאת מצרים,
2. לחם של עני - לכן יש לברך על שבר מצה (ולא על מצה שלמה),
3. לחם של עני - לכן על כל בני הבית להשתתף באפיית המצות.

הבנת בחורי הישיבה את דבריו של ר"ח:

ר"ח התייחס לכל השנה
אבל בליל הסדר מספיק פעם אחת (כיוון שלא הסיח את דעתו)

הבנת רב פפא את דבריו של ר"ח:

ר"ח התייחס רק לליל הסדר (כיוון שקרא הגדה וחצי הלל הסיח דעתו)
אבל בשאר השנה מספיק פעם אחת (מן הסתם לא הסיח את דעתו)

רב חסדא:

כשאוכלים ירק פעמיים
יש ליטול ידיים פעמיים